

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
 Abonnementprijs bij vooruitbetaling f 4,— per jaar, buitenland f 4,60 per jaar.
 Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25.

DIEPER GRAVEND

Van de oprichting af is in het Verbond grote betekenis gehecht aan een zo ruim mogelijke verbreiding van de humanistische gedachten door woord en geschrift. Niet in de hoop, dat daardoor anderen tot het humanisme zullen worden overgehaald. Een levensovertuiging verwerft men niet door het lezen van een geschrift alleen. Te verwachten valt slechts, dat anderen in toespraak of brochure hun eigen overtuiging zullen herkennen en daardoor zich zelf als humanist zullen ontdekken. Van humanistische lectuur mag echter nog iets meer worden verwacht. Van belang is ook na te gaan tot welke houding de humanistische overtuiging leidt ten aanzien van bepaalde problemen van mens en maatschappij.

Zo spreekt het voor de humanist vanzelf, dat zijn overtuiging van diepgaande invloed is op zijn meningen en handelingen op opvoedkundig terrein. Dit te weten is evenwel niet voldoende. Wie op een of andere wijze met opvoeding te maken heeft, zal behoefte voelen zich meer in de hiermee samenhangende vragen te verdiepen en willen beschikken over een deskundig oordeel.

Om dit te bereiken heeft het Verbond in de loop der jaren verschillende commissies ingesteld ter bestudering van bepaalde vraagstukken en hun bevindingen in een rapport vast te leggen. Deze rapporten geven uiteraard niet een mening voor eens-en-altijd en evenmin pretenderen zij de enige juiste humanistische opvatting te geven. Zij brengen verheldering en kunnen velen tot steun zijn bij eigen oordeelsvorming. Wie de noodzaak van verdere uitwerking van het humanisme

erkent, zal verder willen gaan. Hij zal ook inzien, dat de wijsgerige en andere wetenschappelijke achtergronden om diepgaande bestudering vragen.

Om dit te bevorderen heeft het Verbond de stichting „Socrates” in het leven geroepen, die reeds verscheidene activiteiten ontplooit. Ieder jaar organiseert zij een zomerschool, waarvan de deelnemers, voorgelicht door een aantal deskundigen, zich met een bepaald vraagstuk bezighouden. Ook de door haar twee maal per jaar georganiseerde landdagen zijn aan de bestudering van wetenschappelijke, wijsgerige en culturele onderwerpen gewijd.

Aan de Technische Hogeschool te Delft onderhoudt „Socrates” een bijzondere leerstoel in de wijsbegeerte, in het bijzonder met betrekking tot de humanistische levens- en wereldbeschouwing. Deze leerstoel wordt bezet door Prof. L. van der Wal, van wiens hand onlangs het boek „Problemen der zedelijke waardering” verscheen. Ook het sedert 1954 verschijnende driemaandelijks tijdschrift voor wetenschap en cultuur „Rekening”, dat zich in een stijgend aantal abonné's mag verheugen, wordt door de stichting „Socrates” uitgegeven.

Op deze wijze wordt het humanisme ook van wetenschappelijke zijde benaderd. Het spreekt vanzelf dat niet alle Verbondsleden daadwerkelijk aan deze arbeid deelnemen, omdat de belangstelling en bekwaamheid van velen anders is gericht. Maar ook zij zijn overtuigd van de grote waarde van dit werk, dat een onmisbaar aandeel levert in de positie, die het Verbond thans inneemt.

WIST U DAT:

„Mens en Wereld”, 14-daags orgaan van het Humanistisch Verbond in een nieuwe opmaak is verschenen? Vraag eens een proefnummer aan bij het „Centraal bureau”, Oudegracht 152, Utrecht.

van 12 t/m 19 september a.s. een bejaardenkamp wordt gehouden in de Ark, Belvédèrelaan 14, Nunspeet? Prijs f 35,—. Opgaven aan dit adres.

bij voldoende deelname een kamp voor huisvrouwen wordt gehouden van 1 t/m 5 september a.s.? Prijs f 27,—. Aanmelden bij de Ark.

IK HEB GEEN MENS MEER

Ik heb geen mens meer!

Niemand kijkt naar me om!

Was er maar één mens die naar me luisterde!

Wanhoopskreten uit ons dagelijks leven. U hebt ze ook wel eens vernomen. Misschien hebt u die klacht gehoord toen u eens op bezoek was bij een zieke, bij een bejaarde. In uw krant of in een weekblad hebt u die smartekreet gelezen. Want er wordt veel geschreven over de vereenzaamde mens. De vereenzaamde mens is bij tal van moderne schrijvers tot centraal probleem geworden. Het trieste lied der vereenzaming wordt zowel door Anna Blaman als door Adriaan van der Veen, door Simon van 't Reve als door zeer veel anderen gezongen. In de bioscoop confronteren ons tal van films met de mens, „die geen mens meer heeft“.

Kent u het aangrijpende boek „De grote zaal“ van Jacoba van Velde? Een oude moeder, lichamelijk niet meer in staat voor zichzelf te zorgen, moet de rest van haar leven doorbrengen in een zogenaamd rusthuis. Daar is zij nooit meer alleen, altijd is zij tussen anderen. Weg zijn haar vertrouwde meubeltjes, voor goed verloren zijn tal van dierbare herinneringen. En zij wordt steeds meer doordrongen van de woorden van haar dochter: „De mens is zo verschrikkelijk eenzaam mijn lieve moedertje. Sommigen, de meesten, zijn er zich niet van bewust. Een enkele keer, bij een groot verdriet, wanneer geen mens of redenering meer kan helpen, dan hebben ze er een vermoeden van. Maar meestal vergeten ze het weer, en misschien is dat goed. Want hoe zouden we verder kunnen leven als we, allen tezamen, ons bewust waren van onze eenzaamheid en het ontzettende van onze toestand?“ Voordat haar dochter afscheid neemt, voordat zij weer terug gaat naar haar man, van wie zij veel houdt, terug gaat naar haar werk, ontvluchten moeder en dochter samen nog een uurtje het rusthuis om nog even alleen te zijn met de zee en de duinen.

Dan zegt de jonge vrouw: „Ik voel me tussen mensen vaak eenzamer dan wanneer ik alleen ben“. En de oude moeder blijft achter, vereenzaamt op de grote zaal, waar ze nooit meer alleen is.

Tallose ouderen en jongeren, temidden van maar niet samen met de anderen, vereenzaamden op „de grote zaal“, in het drukke gewoel van de grote stad, in een ononderbroken spanning van drukke — o, zo noodzakelijke werkzaamheden, in een roes van amusement dat geen ontspanning biedt — of in dodelijke verveling, allen *tijden* hun vereenzaamd bestaan in verlatenheid. Een triest tijdsbeeld van onnoemelijk veel leed biedt het grote succes van een telefonische hulpcentrale, in een grote stad op buitenlands voorbeeld van kerkelijke zijde in het leven geroepen, waar een uitgebreide staf van vrijwilligers gereed staat om eenzame, zich verlaten voelenden, die geen uitweg meer zien, terzijde te staan.

Vereenzaming, verlatenheid is een groot

leed, dat dodelijk kan zijn. Eenzaamheid eveneens?

Wanneer we met eenzaamheid bedoelen: alleen met jezelf zijn, dan is dit zeker géén leed. Die noodzakelijke eenzaamheid is één der belangrijkste facetten van ons mens-zijn. In feite is ieder mens eenzaam in zoverre er geen twee mensen op de hele wereld zijn, die aan elkaar gelijk zijn. Er zijn allerlei plekje's in ons diepste zelf, waarvan geen ander mens weet heeft, weet kan hebben.

In het alleen-zijn-met-onszelf, in de stilte die bezielt, kunnen wij pas tot onszelf komen, ontdekken wij het bijzondere van ons mens-zijn, de diepe zin van ons persoonlijk leven, onze mogelijkheden en onze grenzen, onze *zelf*-verantwoordelijkheid.

Deze feitelijke eenzaamheid, dit op-ons-zelf-zijn, is dus zeer natuurlijk. Zij is geen reden tot angst maar wel tot voortdurende verwondering, soms blij, soms minder blij.

We kunnen verder leven wanneer we ons *bewust* zijn van *die* eenzaamheid. Die toestand is allerminst ontzettend.

Maar wèl ontzettend is dat blijkbaar veel mensen nooit aan *die* eenzaamheid toekomen, in hun verlatenheid bang zijn voor het alleen zijn met zichzelf en daardoor doodsbenuwd zijn voor dit alleen-zijn en de stilte.

Zulke mensen vluchten in de groep, in de drukte. Dáár voelen ze zich alleen veilig. Moèten ze alleen zijn, dan is er nog altijd de radio of de televisie... „het is anders zo griezelig stil!“

Ik denk aan die zakenman, die in zijn vakantie naar een zeer drukke badplaats was geweest en tegen mij zei: „Gezellig mevrouw, al die mensen. Begrijpt u nou die lui die in hun vakantie naar een bos gaan — zo'n hele dag tussen die dooie bomen?“

Heus, in deze drukke en gecompliceerde wereld is het nodig en goed dat we ons zo nu en dan werkelijk terug kunnen trekken, ons kunnen bezinnen op wat gedaan is of wat gedaan moet worden... of beter nog... daarvan los te zijn en zo maar helemaal stil te zijn om daarna, geestelijk uitgerust, terug te gaan naar de ander, naar de gemeenschap. Want dat is de andere kant van ons mens-zijn. De mens is eerst ten volle mens in gemeenschap met anderen.

Vriendschap, solidariteit, liefde ontwikkelen zich slechts in gemeenschap. De mens, die zijn medemensen ontvlucht, die zich afsondert, vereenzaamt, verbittert, kan niet echt blij zijn, is een ongelukkig mens.

In gemeenschap leven met anderen, dat betekent vooral ook: gemeenschap zoeken met onze vereenzaamde medemens.

Wij ontmoeten veel vereenzaamde mensen. In de eerste plaats denken we dan aan vele bejaarden, die zich zeer verlaten kunnen voelen. Hun leeftijdsgenoten zijn weggevalen, hun levenspartner hebben zij moeten verliezen. Zij voelen zich uitgeschakeld uit het arbeidsproces. Soms zijn zij niet meer in staat voor zichzelf te zorgen. Hun naaste nog levende verwanten, kinderen en klein-

kinderen zijn dikwijls zo ver van hen af komen staan, zijn van hen vervreemd. Wat hun is gebleven in hun verlatenheid, is een voortdurend knagend heimwee naar vroeger in deze hun vreemd geworden wereld. Maar ik denk niet alleen aan bejaarden. Onder langdurig zieken, onder invaliden, gerepatrieerden, vluchtelingen, immigranten ontmoeten we ook vereenzaamden, verlatenen, die, door welke omstandigheden ook, persoonlijke bindingen hebben verloren, die, in een hun totaal vreemde of vreemd geworden wereld niet alleen een weg kunnen vinden naar nieuwe bindingen, naar gemeenschap. Gelukkig zijn er ook veel bejaarden, veel lichamelijk zeer gebrekkigen, veel door het lot hard getroffen mensen, die nooit vereenzamen, doordat zij de gave hebben altijd voldoende „open” te blijven staan en, ondanks zware slagen in hun leven, steeds weer opnieuw zonder hulp van anderen, blij kunnen leven, alleen en in gemeenschap met anderen.

Vereenzaamden vinden we onder alle groepen: mannen en vrouwen, jongeren en ouderen, gezonden en zieken, meer- en minderontwikkelden, armen en rijken, die allen klagen:

ik heb geen mens —
niemand kijkt naar me om —
niemand houdt van me —
kon ik maar eens één keer tegen één mens uitpraten, alleen maar uitpraten.

Vraag niet of zij niet anders zouden kunnen. Hoe hard zijn de klappen geweest, die zij ontvingen, waardoor zij *alléén* niet meer verder kunnen! Wanneer zij iemand zouden vinden die geduldig naar hen zou willen luisteren, misschien zouden ze daarna dan weer zelf de moed en de kracht vinden om alleen, maar minder verlaten, verder te gaan.

Ja, soms zijn ze zuur en verbitterd, ontevreden, beklagen zij zich zelf ononderbroken. Soms zijn het mensen die het liefst zo ver mogelijk wegkruipen in een hoekje, die zich schuw terugtrekken bij elke benadering van een medemens. Meestal zijn het mensen die niet — of niet meer — in staat zijn zichzelf te aanvaarden zoals ze zijn, die daardoor jaloers zijn op anderen en onmachtig hun eigen weg te gaan.

Natuurlijk kost het dikwijls moeite deze verbitterde, verzuurde en ontevreden medemens te verdragen. Maar denk u dan eens in hoeveel leed tot die verbittering heeft geleid!

Dat verdragen, dat medeleven gaat ons heel wat gemakkelijker af bij het zien van een film of het lezen van een boek. In zulk een goede film of zulk een goed boek worden ons de oorzaken bloot gelegd waardoor deze mens geworden is zoals hij is.

Hebt u dan niet dikwijls een hevig verlangen gevoeld: kwam er nu maar eens iemand die hem over zijn haren streek, een vriendelijk woord zei of een bloemetje bracht uit eigen tuin?

Misschien zou er dan voor die vereenzaamde mens een nieuwe wereld open gaan, omdat hij of zij zou voelen niet meer helemaal alleen te staan. Want niemand van ons kan

werkelijk leven, kan blij leven zonder de ander of de anderen.

Er is echter een grote afstand tussen vriendelijk verdragen en werkelijk ontmoeten. Een werkelijke ontmoeting wordt pas mogelijk als beiden bereid *en* in staat zijn open te staan voor elkaar, elkander werkelijk te aanvaarden, zoals men *is* met alle deugden en gebreken.

Daarvoor is vóór alles nodig dat we onszelf aanvaarden zoals we zijn. Dat wil niet zeggen dat we alles goed vinden van elkaar of van onszelf — integendeel, zou ik zeggen. Maar wanneer we open staan voor elkaar, blij zijn met elkaar, zullen we elkander onbewust gunstig beïnvloeden en daardoor beiden rijker worden.

Maar zulk een ontmoeting betekent nooit dat twee of meer mensen elkander *bezitten*. Bezitten kunnen we elkander gelukkig niet. Mensen die werkelijk van elkander houden vinden hun grootste geluk in het mogen *geven*.

Arm zijn zij die geen liefde ontvingen in hun jeugd, want zij zullen heel moeilijk lief kunnen hebben omdat ze zelf nooit echte liefde ondervonden. Liefhebben in de ruimste betekenis van het woord kunnen we slechts voor zover we „de ander” de „naaste” zijn en dus noch ons kind, noch onze vriend, noch degene die bij ons komt om steun, beschouwen als ons „bezit” of als een „geval”.

Kinderen zonder liefde opgegroeid lopen ernstig gevaar hun hele leven liefdeloos te blijven dus gruwelijk eenzaam te zijn, omdat ze nooit echte liefde gevoeld hebben. Kinderen die ernstig verwend worden, kunnen opgroeien tot grote egoïsten en lopen eveneens de kans ongelukkige, liefdeloze mensen te worden. De oorzaak van vereenzaming bij veel mensen ligt heel vaak in hun prilste jeugd. Wisten alle moeders en vaders dit maar!!

Deze wereld — en waarschijnlijk gold dit voor alle tijden — heeft behoefte aan meer liefde, meer kameraadschap, meer medemenselijkheid omdat ieder mens, hoe zuur, hoe verbitterd, hoe lelijk ook, snakt naar een beetje geluk en dat betekent in feite naar liefde.

Eenzame mensen zijn ongelukkige mensen omdat ze de weg naar gemeenschap kwijt zijn of nog nooit gevonden hebben.

Ik eindig met een Lied van Gemeenschap van A. van Collem:

„Het ruim ligt open, en ik ga daarin
Als een bevrijde, en ik voel het groeten
Der zichtbare en onzichtbare stoeten
Wezens komend in het dagbegin.
O gij gezellen, levend' om mij heen,
Van mij gescheiden en aan mij verbonden,
Dezelfde felle wil houdt ons bijeen,
Dezelfde levenswil heeft ons gezonden.
Wij zoeken Liefde, vaart, en woud, en wei,
Wij zoeken Liefde, heuvel, veld, en made,
Wij zoeken Liefde, planten, en geboomt,
En openen de zielen, zoals gij
De kelken opent, bij de zucht der zaden,
Die al bevruchtend, door de ruimte stroomt.

Mevr. A. TREURNIET.

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT
31.59

De Heer

Mevrouw

Mejuffrouw

Onbestelbare exemplaren terug aan: Oudegracht 152, Utrecht

Lezingen voor de radio

- 16 aug. VARA 9.45 dr. A. L. Constandse
„Wat is de waarheid.”
23 aug. VARA 9.45 Ron de la Rie
„Een kans op een huis.”
30 aug. VARA 9.45 P. N. Kruyswijk
„Tussen God en niets.”
6 sept. VARA 9.45 Th. W. Polet
„De gaande man.”